

Chernobyl,
munduaren
amaiera eta
eskola

Chernobyl, munduaren amaiera eta eskola

Josebe Iturrioz López.

Filosofian Lizentziaduna; gaur egun,
bigarren hezkuntzako irakaslea da.

Chernobyl telesailaren lehenengo eszenetan ondo azaltzen da zer den ebidentziaren ukazioa. Zentralaren errektoreak eztanda egin ondoren, ingeniari batek, boterea duen gizon batek, gizon gazteei eskatzen die eztanda erdigunera joan daitezzen zer gertatu den begiratzera; ez dakit zenbat aldiz bidaltzen dituen langile gazteak erradiazioaren muinera, onartu nahi ez duen egia bat begiratzera. Egia horrek –alegia, erradiazioak– langileak akabatzen ditu. Porrota onartu beharrean, zentralaren errektoreak eztanda egin duela onartu beharrean, banan-banan bidaltzen ditu langileak heriotzara, suizidio erradiaktibora. Horregatik, Chernobyl efektua deitu diot gure gizartearen erdigunean txertatzen den gaitz honi: ebidentzia ukatzeko joera.

Konfinamenduaren lehenengo egunetan zorrotz erreparatu nien politikarien diskurtsoei, orokorrean eskuragarri genuen informazio guztiari; ez nuen egia asko aurkitu. Horrek ez du esan nahi telebistan entzun ditugun aditu guztiak gezurrak esan dituztenik, baizik eta egia argitzeko behar ziren baldintza guztiak ez direla eman. Pandemia honen izaera ulertzeko hausnarketa sakon bat behar genuen, bere izaera eta gure izaera ulertzeko. Bereziki, hausnarketa sakona behar dugu aurrera egiteko.

Jakintzaren krisian murgilduta bizi gara, dagoeneko ez ditugu ebidentziak errespetatzen. Aristotelek honela definitu zuen egia: esaldi batean esaten denaren

eta errealtatearen artean dagoen egokitzapena da, hau da, esaten denak errealtatera gerturatu behar du, eta horrekin bat egin. Garrantzitsuena zera da: esaldi bati edo esaldi multzo bati ematen zaion balioa da egia; balioa. Horra gure hurrengo gatazka, balioen krisia, balio judu-kristau, ipurtzuri eta neoliberalen krisia, errealtatearekiko gerturapena eta egokitzapena saihesten duena. Gaur ez da egia esan nahi, gezurrak esatea errazagoa da, azkarrago zabaltzen dira eta arrakasta handiagoa dakarte. Egiara gerturatzeko gutxienez ikuspuntu ezberdinen eta jakintza esparru anitzen arteko eztabaida behar da, ez une batean ematen den eztabaida bat, baizik eta krisiaren erdian ezartzen den eztabaida luzea eta sakona. Horrela konturatuko gara egia jakin nahi izatea erabaki moral eta etikoa dela. Hau da, egia ez da momentu batean aurkitzen den zerbait; aitzitik, etengabean bilatu behar den zerbait da. Eta, zein da egia? Gutxienez, gizakiak ez duela errealtatea ulertu nahi, ez du gerturatze bat bilatzen, ezta ere egokitzapenik. Normalitatea nahi dugu, gauzen merkatuan bizi, ez bizitzaren zaintzan.

Konfinamendutik hona, gure gizartea militarizatu egin da, gerraren metaforek gure egunerokotasuna hartu dute: salbokonduktuekin mugitzen gara, etxeratze-ordua daukagu, herriak eremu gorrietan sailkatzen dira, gure onerako erreprimitzen gaituzte. Gure arteko zainketa aktibatu da: bizilagun gutxi, espia gehiegi. Bitartean, begien aurrean dugun ebidentzia ukatzen dugu: bizitzaren eta kapitalismoaren arteko azkeneko talkaren aurrean egon gaituzke. Mundua bera agortzen ari da, ez dago ekosistemarik gizakia jasan dezakeenik. Hori baitzen kapitalismoa: gorputzaren, lurraren eta bide batez, bizitzaren ez-jabetze, lapurreta eta ustiatze hutsa.

Aurrera ateratze nahi horretan murgilduta bizi gara, gauzak lehen bezala izango direla esaten diogu gure buruari, amaiera jarri nahi diogu konfinamendu selektibo eta amaigabe honi. Bitartean kapitalismoaren logika elikatzen jarraitzen dugu: lanera joan, lana izanez gero; etxera bueltatu; erosketak egin; antsiolitikoak edo antidepressiboak hartu, eta segi aurrera. Ekonomia mantendu behar da, aurrera egin behar dugu. Akritikoki jan ditugu pandemiaren diskurtso hegemonikoak. Amesgaizto hau lehenbailehen pasatzeko errezatzen dugun bitartean, salbazioa farmazeutiken eskuetan utzi dugu, denak gure txertoaren zain. Baina ez, ez jainkoak, ezta ere farmazeutikek, ez gaituzte salbatuko. Kapitala eta bere logika patriarkala mantentzea salbazioaren kontrakoa baita. Pandemiarekin beste gai batzuekin erabili ditugun eztabaidarako tresnak berrerabili ditugu, berriro ere polarizazioaren erdigunean. Hegemoniak esaten duenarekin kritikoa bazara negazionista hutsa zara, pandemiaren terraplanista. Askotan teorikoki kritikoa izan gaituzke, baina gero giza praktikei begiratzen diegunean segituan kondenatuko ditugu taldean elkartzen

diren gazte horiek, ondo irudituko zaigu hezkuntzan txertatutako protokoloak, eta beharrezkotzat joko dugu sistema diziplinarioa estutzea, eta horrekin batera etorritako jazarpen guztiak. Zelatariaren zainketa gailentzen da. Feminismoak urteak daramatza zaintza erdigunean jarri behar dela esanez eta azken hamarkadetan egon den osasun krisi gordinenean zelatariaren zainketak irabazi du.

Zenbatetan entzun dugu hezkuntza beharrezkoa dela gizartea aldatzeko? Tamalez, egungo hezkuntzak gizarte honek behar dituen automatik programatzen ditu. Martxoan konfinatu gintuztenean, eta denborak aurrera egiten zuen bitartean, argi gelditu zitzaigun hezkuntza zutarri ekonomiko bat dela, umeek zentroetan egon behar dutela, zainduta, gurasoek eta tutoreek eguneroko lanari aurre egiteko. Orain zentroetan sartu ditugu, eskoletan, arauz eta debekuz jositako eskola batean. Edukiak ez dira aldatu, helburuak ez dira aldatu, programatu behar ditugu, maila bakoitzari dagokion jakintza-multzoa irentsi behar dute. Patioetan zelaturik, beste mailako ikasleekin ezin nahastu, jolas guztiak murriztuta, kaleko orduak mugaturik. Helduen gorpil zoroa errepikatu behar dute: etxetik eskolara, eskolatik etxera, etxekolanak egin, konfinatua izan, jarraitu lanean etxean, gainditu azterketak, alboratu zure bizitza.

Gutxitan eteten da egitaraua indarkeria estrukturala zer den azaltzeko. Ez diegu botere-harremani buruz hitz egiten. Ikasleek beren baldintza materialak ulertzeko aukera gutxi dituzte. Ez naiz irakasleongan ardura gutzia ipintzen ari, engranajearen beste zati bat gara, aukera gutxi ditugu.

Mutilen arteko indarkeria zuzena ikaragarri igo da; nesken artean, aldiz, anorexia eta bulimia zabaldu dira. Askorentzat, etxea eta eskola jasangaitzak suertatzen diren presondegiak dira. Gustuko dugu familia gatazkarik gabe gune gisa irudikatzea, berriro ere errealtatetik ihesi, hartatik aldentuz. Etxea ez da segurua denontzat, indarkeria anitzen iturria izan daiteke: tratu txarrak, bortxaketak, abusuak... Eskola ez dago prestatua indarkeria guzti horiek antzemateko, eta lortzen badu, kasu larriak aurkitzen baditu, aukera gutxi ditu gatazka kudeatzeko: bide psikiatrikoa edo gizarte zerbitzuen atea. Gure erakundeek biktimak sortzen dituzte, arazoak dituzten gizabanakoak isolatzen dituzte, bakardadean sufritu behar ditugu gizartearen indarkeria guztiak. Ezin ditugu arazoak modu kolektiboan kudeatu. Ezin ditugu arazo horiek ondo izendatu: kapitalismoa, heteropatriarkatua, moral judu-kristaua, militarizazioa. Adibidez, badira, pandemia garaietan hezkuntza publikoa indartu beharrean, herriaren eta gure nortasunaren izenean ikastola

pribatuak defendatzen dituztenak. Ez dute nahi beren umeek indarkeria estruktural guzti honekin hartu-emanik izaterik. Diruak eta segregazioak beren ume, zuri eta euskaldunak babesten ditu, ez dute besteen kakan nahastu beharrik.

Maskara ondo jarrita eramaten ez dutenak salatzen ditugun bitartean, ez ditugu ikusten bizitza eta horren baliabideak erailtzen dituzten esku kapitalista eta patriarkalak. Urte asko daramagu hainbat mugimenduk, tartean feminismoak, zibilizazio-krisi bat datorrela esanez; bitartean gure gizarteek jarraitzen dute normalitatearen antzerkia antzezten, ezin da normalitatearen performance hau askoz gehiago luzatu. Aldaketak erradikalak behar dira. Ez dago astirik lasaitzeko eta garai hobeagoen zain geratzeko: ez dira iritsiko. Eszenatoki distopiko honek ez digu etorkizun oparorik ekarriko. Valerie Solanas datorkit burura, bere SCUM-aren hasiera, barkaidazue moldaketa: Gizarte honetan, emakume feminista arduratsuei eta beste gorputz intsumisoei aukera gutxi gelditzen zaizkigu: sistema patriarkala eten, kapitalismoaren kontra sutsu borrokatu eta benetan zaintza erdigunean jartzea.